

**Государственное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Средняя общеобразовательная школа № 28 с.п. Южное»**

**Аннотации к рабочим программам
учебного предмета «Родная (ингушская) литература»
10-11 классов**

Учитель: Цороева Т.М-Б.

2022-2023 учебный год

Кхетама каъхат

Г1алг1ай литература кхыдола предметаш санна базови дешара дисциплина я. Цун керттера декхар да дешархой эхь – эздел долаш, хозаненна лоарх1ам болаш, мехка истори дикаг1а довзаш, кхетамца кхебар.

Г1алг1ай литература дозови ларда т1а 1омадаро аьттув хулийт дешархошта вай къаман литература дег1адара наькъаш довзийта, цо хьабена чоалхане никъ теркалбайта, замано д1адеххача бесса цун декхараш а идейни чулоацам а хувцалуш хилар теркалде. Балха план в1ашаг1ъелла я исбахьален произведенеш урокашка а классал арахьа а дешархоша к1оаргга уйла а еш, чулоацам бешаш, цун тохкам беш, болх д1ахьоргболаш; цул совг1а, цо кхоачашду кхы а 1алаьмате боккхача лоарх1ама декхараш: дешара навикаш лакхъяр, дешархой дувзаденна къамаьл шаьрдар.

Ер программа оттаяь я 10 классашта лаьрх1а йолча республикански программа ларда т1а. Автор А.М. Магас. 2012, «Г1алг1ай литература» хрестомати. Программо белгалъяьхай г1орбаьннача г1алг1ай йоазонхой лоарх1а мег1а йола говзаме произведенеш, цар тема, керттера уйла, турпалхой васташ, пайда эцийт цар т1а лелабеш болча ц1енача, говзамеча меттах.

Школе 1омае еза произведенеш къоастаеш, терко т1аяхийтай лакха исбахьален говзалца язъяь хилара, дешархошта нравственни кхетам луш, цар сакхетам лакхбеш, Даьхе а гонахъара алам а деза а уж 1омабеш хилара.

Программо хьакъоастадаьд литературни произведений чулоацам к1оаргаг1а дешархошта 1омабара, литературни теори дикаг1а йовзийтара эшаш дола декхараши наькъаши:

- Кхетамца, уйла а еш, исбахьален произведенеш ешар;
- Шаьра, къоастанеш дешар.
- Тайп – тайпара чулоацам хьабувцар (Текста гарга, хоржаш, хаттарашта жоп луш, автора ц1ерах, дешархочун ший ц1ерах ишт. кх. д1.).
- Стихай, байтий тексташ дагахь 1омаяр.
- Исбахьален произведеней тайпа, жанр белгалъяр.

- Автора керттера уйла гучайоаккхаш йолча эпизодий анализ яр.
- Дешархой классе а классал арахъа а ешаш йола произведенеш шоай ло1аме (самостоятельно) яшха, керттера ма1ан а, уйла а гучаяккха 1омабар.
- 1омаеча текстах, цун чулоацамах, цун лоарх1амах шоашта хетар ала дешархой 1омабар.
- Йоазонхочун вахара а кхоллама а никъ тахка, цо айяь проблемаш белгалъе, цар мах хоадабе дешархой 1омабар.
- Дувзаденна къамаъл шаърдара.
- Кертерча турпалхой оамалаш, царна юкъера юкъ – моттиг, конфликт белгалдар.
- Говзамеча наьна метта торонаш – эпитеташ, дустараш, метафораш, дийндар, кицаш, фразеологизмаш къоастаяр, произведене идейни чулоацам къоастабара, цар леладу г1улакх белгалдар.
- Рефераташ, докладаш; исбахъален произведене ччулоацам тохкаш кхоллама балхаш дар, дувзаденна къамаъл шаърдар.
- Дешархой эхъ - эздел долаш, х1ама довзара, тахкара т1акхувш, гуманистически сакхетам болаш, ший граждански позиции йолаш, Даьхенцара безам лакха болаш, ший къам а, къаман истории а литература довзара т1акхувш 1омабар.
- Г1алг1ай литературо дег1адоаг1аш хъабена чолхане никъ, кхыча къамий литература юкъера цун моттиг йовзаш, дешара культура дег1айоалаеш болх бар.
- Произведене чулоацамгеи куцагеи хъежжа йоккха эпически произведенеш тахка, цар исбахъален белгалонаш къоастае дешархой 1омабар.
- Кхоллама, тохкама балхаш деш шоашта эшаш йола материал, информаци журналаш т1ара, газеташ т1ара, тайп – тайпарча тексташ т1ара, Интернете лаха, нийсье дешархой 1омабар.

Кхетама каьхат

Глалглай литература кхыдола предметаш санна базови дешара дисциплина я. Цун керттера декхар да дешархой эхь – эздел долаш, хозаненна лоархлаам болаш, мехка истори дикагла довзаш, кхетамца кхебар.

Глалглай литература базови ларда тла ломадаро аьттув хулийт дешархошта вай къаман литература дегладара наькъаш довзийта, цо хьабена чолхане никъ теркалбайта, замано дладеххача бесса цун декхараш а идейни чулоацам а хувцалуш хилар теркалде. Балха план влашагълелла я исбахьален произведенеш урокашка а классал арахьа а дешархоша клоаргга уйла а еш, чулоацам бешаш, цун тохкам беш, болх длахьоргболаш; цул совгла, цо кхоачашду кхы а лалаьмате боккхача лоархлама декхараш: дешара навькаш лакхъяр, дешархой дувзаденна къамаьл шаьрдар.

Ер программа оттаяь я 5-11 классашта лаьрхла йолча республикански программа ларда тла. Автор Л.Б.Зязикова. Магас. 2012, «Глалглай литература» хрестомати И.А.Дахкильгов 11класс».Магас. 2015. Программо белгалъяьхай глорбаьннача глалглай йоазонхой лоархламегла йола говзаме произведенеш, цар тема, керттера уйла, турпалхой васташ, пайда эцийт цар тла лелабеш болча цленача, говзамеча меттах.

Школе ломаче еза произведенеш къоастаеш, терко тлаяхийтай лакха исбахьален говзалца язъяь хилара, дешархошта нравственни кхетам луш, цар сакхетам лакхбеш, Даьхе а гонахъара алам а деза а уж ломабеш хилара.

**Программо хьакъоастадаьд литературни произведений чулоацам
клоаргагла дешархошта ломабара, литературни теори дикагла
йовзийтара эшаш дола декхараш наькъаши:**

- Кхетамца, уйла а еш, исбахьален произведенеш ешар;
- Шаьра, къоастадеш дешар.
- Тайп – тайпара чулоацам хьабувцар (Текста гарга, хоржаш, хаттарашта жоп луш, автора цлерах, дешархочун ший цлерах ишт. кх. д1.).
- Стихай, байтий тексташ дагахь ломаяр.
- Исбахьален произведеней тайпа, жанр белгалъяр.
- Автор керттера уйла гучайоаккхаш йолча эпизодий анализ яр.
- Дешархой классе а классал арахьа а ешаш йола произведенеш шоай лоламе (самостоятельно) яшха, керттера малан а, уйла а гучаяккха ломабар.
- Ломачеа текстах, цун чулоацамах, цун лоархламах шоашта хетар ала дешархой ломабар.
- Йоазонхочун вахара а кхоллама а никъ тахка, цо айяь проблемаш белгалъе, цар мах хоадабе дешархой ломабар.
- Дувзаденна къамаьл шаьрдар.
- Кертерча турпалхой оамалаш, царна юкъера юкъ – моттиг, конфликт белгалдар.

- Говзамеча наьна метта торонаш – эпитеташ, дустараш, метафораш, дийндар, кицаш, фразеологизмаш кьоастаяр, произведене идейни чулоацам кьоастабара, цар леладу г1улакх белгалдар.
- Рефераташ, докладаш; исбахьален произведеней чулоацам тохкаш кхоллама балхаш дар, дувзаденна кьамаьл шаьрдар.
- Дешархой эхь - эздел долаш, х1ама довзара, тахкара т1акхувш, гуманистически сакхетам болаш, ший граждански позиции йолаш, Даьхенцара безам лакха болаш, ший кьам а, кьаман истории а литература довзара т1акхувш 1омабар.
- Г1алг1ай литературо дег1адоаг1аш хьабена чолхане никъ, кхыча кьамий литература юкьера цун моттиг йовзаш, дешара культура дег1айоалаеш болх бар.
- Произведене чулоацамгеи куцагеи хьежжа йоккха эпически произведенеш тахка, цар исбахьален белгалонаш кьоастае дешархой 1омабар.
- Кхоллама, тохкама балхаш деш шоашта эшаш йола материал, информаци журналаш т1ара, газеташ т1ара, тайп – тайпарча тексташ т1ара, Интернете лаха, нийсье дешархой 1омабар.